

Insändaren "Gör något!"

Uppgift

Du ska skriva en insändare under temat "Gör något", en insändare om aktörer, åtgärder och handlingsalternativ.

När vi debatterar hållbarhetsfrågor blir världsbilden ofta mörk, men det är viktigt att se de framsteg som sker och vad olika aktörer faktiskt gör. I denna uppgift får du exempel på det. Sedan får du själv uppmana till förändring genom att skriva en insändare på temat "Gör något".

Arbetsgång

1. Studera några exempel på möjligheter och positiva förändringar kring hållbar konsumtion.
2. Studera hur en insändare ser ut och vad den innehåller.
3. Skriv en insändare utifrån instruktionerna och temat.

1. Aktörer och möjligheter

I följande uppgift finns svar från fem experter som fått frågan "Vilka möjligheter och positiva förändringar ser du kring hållbar konsumtion?".

Experterna är:

- Ulrika Urey, *Fair Action*
- Gunilla Elsässer, *Världsnaturfonden (WWF)*
- Katarina Sundberg, *Agenda 2030-delegationen*
- Maria Wiezell, *Sveriges Konsumenter*
- Vivica Risberg, *Axfoundation*

Läs deras svar om vad olika aktörer gör.

Ulrika Urey, kanslichef, *Fair Action*:

– Vi vet att konsumenters åsikter har betydelse för hur företag arbetar för en mer hållbar produktion och konsumtion. Tack vare konsumenters påtryckningar har svenska modeföretag sagt att de ska arbeta för att höja lönerna för arbetarna som syr våra kläder. Företag börjar även förstå att de måste vara öppna med inte bara i vilka länder deras produkter tillverkas utan även i vilka fabriker. När jag handlar ett plagg borde det ju vara självklart att jag ska kunna veta att människorna som plockat bomullen, färgat tyget och sytt ihop plagget kan försörja sig på sin lön. Och jag ska även kunna följa plagget tillbaka till bomullsfältet. Vi ser att konsumenter nu inte nöjer sig med att företagen lovar saker på hemsidan och i policys och strategier. Konsumenter vill även se handling och konkreta förbättringar för sömmerskorna som syr våra kläder.

Gunilla Elsässer, chef mat, klimat och energi, *Världsnaturfonden (WWF)*:

– En positiv trend i Sverige är att köttkonsumtionen har minskat och allt fler väljer att äta mer växtbaserad kost. Det här är ett viktigt skifte för att vi ska nå klimatmålen och öka artrikedomen. Därför har WWF lanserat *One Planet Plate* som är ett stöd för måltidsleverantörer, till exempel skolrestauranger, att servera måltider inom planetens gränser. Tillsammans med *Svenska Olympiska Kommittén* driver vi *Vego i Världsklass* för att inspirera till mer växtbaserad kost och utmana myter och fördomar kring en grönare kost och träning. I projektet utvecklas en vegoguide, recept och information som sprids med hjälp av elitidrottare som ambassadörer.

Katarina Sundberg, kanslichef, *Agenda 2030-delegationen*:

– Det återvunna plagget utsågs till Årets julklapp 2018. Det är en bra bild för hur vi kan gå från ohållbar till mer hållbar konsumtion. Den speglar intresset för nya hållbara alternativ och konsumentmakt men också en ökande oro för till exempel klimatförändringarna. Genom *FN:s Agenda 2030* har världens regeringar bestämt sig för att skapa en hållbar utveckling till år 2030. Agendans mål är att bland annat att bekämpa klimatförändringarna, skapa en hållbar produktion och konsumtion och en jämlik och jämställd värld. Regeringarna i världens länder har ett gemensamt ansvar för agendan. Samtidigt kan alla bidra till att målen nås. Som konsument kan du påverka genom egna val. Det konsumenterna efterfrågar är det som säljer. Som konsument har man makt och kan ställa krav på både producenter och beslutsfattare.

Maria Wiezell, konsumentjuridisk expert, *Sveriges Konsumenter*:

– Att årets julklapp blev det återvunna plagget är en positiv symbol och inspirerar till andra hållbara konsumtionsmönster. Att allt vi behöver inte behöver vara nytt, utan oftast hittar man lika snygga och bra saker begagnade. Dessutom har delningsekonomin smugit sig in överallt. Man måste inte äga allt man behöver, utan kan hyra eller låna av varandra. Vi har också börjat prata om matsvinnet, hur orimligt det är med all mat vi slänger och att vi måste byta ut våra flygresor mot mer miljövänliga resalternativ. Även den finansiella sektorn har en läxa att göra genom att erbjuda mer miljövänliga fonder och sparalternativ.

Vivica Risberg, program Director Social hållbarhet, *Axfoundation*:

– Hållbar handel kräver systemskiften och beteendeförändringar. Vi måste hitta nya sätt att producera och nya sätt att konsumera. På *Axfoundation* arbetar vi med både företag, forskare och organisationer för att hitta lösningar och samarbeten som kan leda till hållbar handel. Det finns många exempel inom våra projekt, till exempel testar vi cirkulära modeller där ett avfall kan bli en resurs, vi utvecklar baljväxtfärs som kan ersätta köttfärs och vi driver projekt i produktionsländer där småbönder och fabriksarbetare får utbildning i hållbar odling och rättigheter. Plast, kemikalier, klimatet och vatten är andra områden där vi tillsammans med företag och experter försöker hitta alternativ och besparingar. Samtidigt driver vi på utvecklingen och lagstiftarna. Konsumenter borde få fler verktyg i butikerna att välja hållbart. Men vi måste alla börja ifrågasätta vår konsumtion och bli "hållbara handlare".

Sammanfatta vilka aktörer som lyfts fram och vilka positiva förändringar som finns.

---

2. Exempel på en insändare

Läs insändaren och diskutera med en klasskamrat vad den handlar om. Syftet är att du kan använda insändaren som en modell och inspiration till ditt eget skrivande.

Sluta handla så mycket – det förstör vår natur!

Många köper för mycket nya saker fast vi inte behöver det och tänker inte alltid vad det betyder för vår natur! Allt som vi konsumerar tillverkas och använder olika naturresurser.

För att tillverka våra kläder som ofta är gjorda av bomull krävs mycket vatten och i alla telefoner finns metaller som vi utvinner från gruvor. Ytterligare resurser används när varorna fraktas över hela världen. Ofta behöver vi inte nya kläder eller telefoner men vi luras av reklam och tror att vi får mer status om vi köper nytt.

Dessvärre drivs inte jordbruket och gruvorna på ett miljömässigt och rättvist sätt. Konsekvenserna för människors livsvillkor och för naturen är ofta stora och förödande.

Jag har arbetat i Nigeria och sett utvinningen av metaller där människor ofta blir tvungna att bada, laga mat, tvätta kläder samt dricka samma förorenade vatten som blir konsekvensen av olje- och metallindustrins arbete. Ibland måste människor också flytta ifrån sitt hem för att ge plats åt gruvor och oljefält.

Så, hur kan vi bidra till att vår konsumtion inte orsaker ytterligare problem för människor och naturen? Istället för att köpa nytt kan vi byta med varandra och köpa second hand. Sy dina egna kläder eller sy om gamla plagg. Laga din mobil istället för att köpa en helt ny. På det sättet kan vi sluta bidra med att vår efterfrågan leder till miljöförstöring. Det kan dessutom vara roligt!

William Svensson

3. Insändare

Din uppgift är att skriva en insändare utifrån temat **"Gör något!"** Med andra ord ska du skriva en insändare som uppmanar till handling kopplat till hållbar konsumtion.

Insändare skickas in till tidningar eller nättidningar för att påverka andra. De kan skrivas av vem som helst och vara olika långa. Det gemensamma är att de uttrycker en åsikt och att skribenten vill försöka övertyga andra om en åsikt. Din uppgift är att skriva en insändare som handlar om åtgärder och handlingsalternativ och vem som ska göra det (aktörer). För att göra detta måste du välja en fråga och sedan visa på en argumentation som uppmanar att någon ska göra något för att förbättra situationen. Du kan använda expertrösterna som inspiration för frågeställningen. I rutan nedan finns en modell för att skriva insändaren.

Att skriva en insändare – så här gör du

1. Ämnesval: Väl ett ämne och vad du vill skriva om det ämnet.
2. Mottagare: Vem ska läsa din text? Vem skriver du för?
3. Material: Var kan du hämta idéer, information och fakta?
4. Skriv ett utkast utifrån:
  - Vad är problemet?
  - Vad är orsakerna?
  - Vad blir konsekvenserna?
  - Vilka åtgärder och av vem?
5. Få respons (låt en klasskamrat eller din lärare kommentera)
6. Omarbeta efter respons: Vad behöver ändras/förbättras?
7. Rubrik: Sätt en rubrik på din insändare
8. Omfattning: Cirka 1500 tecken inklusive blanksteg
9. Publicera

Koppling till Gy 11

Centralt innehåll i Samhällskunskap på gymnasiet.

Samhällskunskap 1a1

- Konsumenträtt samt konsumtion i förhållande till behov och resurser. Hur privatekonomin påverkas av samhällsekonomiska förändringar.
- Källkritik. Metoder för att söka, kritiskt granska, värdera och bearbeta information från källor i digital och annan form.
- Presentation i olika former, till exempel debatter och debattinlägg.

Samhällskunskap 1b

- Samhällsekonomi, till exempel ekonomiska strukturer och flöden i Sverige och internationellt. Försörjning, tillväxt och företagande, resursanvändning och resursfördelning utifrån olika förutsättningar.
- Konsumenträtt samt konsumtion i förhållande till behov och resurser. Hur privatekonomin påverkas av samhällsekonomiska förändringar.

- Källkritik. Metoder för att söka, kritiskt granska, värdera och bearbeta information från källor i digital och annan form.
- Samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder i samband med undersökningar av samhällsfrågor och samhällsförhållanden. Exempel på metoder för att samla in information är intervju, enkät och observation. Exempel på metoder för att bearbeta information är statistiska metoder, samhällsvetenskaplig textanalys, argumentationsanalys.
- Presentation i olika former, till exempel debatter, debattinlägg och rapporter.

Kunskapskrav i Samhällskunskap 1a1 och 1b

Mål	E	C	A
<p>Kunskaper om hur ekonomiska och miljömässiga förhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.</p> <p>Förmåga att analysera samhällsfrågor med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.</p>	<p>Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifiera någon orsak och konsekvens. I analysen använder eleven med viss säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder. Eleven diskuterar översiktligt orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna.</p>	<p>Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifiera några orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven med viss säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder samt värderar dem med enkla omdömen. Eleven diskuterar utförligt orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna.</p>	<p>Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifierar flera orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven med säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder samt värderar dem med nyanserade omdömen. Eleven diskuterar utförligt och nyanserat orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna.</p>
<p>Förmåga att söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet.</p>	<p>I arbetet med samhällsfrågor kan eleven med viss säkerhet söka, granska och tolka information från olika källor, redovisa sina källor samt göra enkla reflektioner om deras relevans och trovärdighet.</p>	<p>I arbetet med samhällsfrågor kan eleven med viss säkerhet söka, granska och tolka information från olika källor, redovisa sina källor samt göra välgrundade reflektioner om deras relevans och trovärdighet utifrån syftet.</p>	<p>I arbetet med samhällsfrågor kan eleven med säkerhet söka, granska och tolka information från olika källor, redovisa sina källor samt göra välgrundade och nyanserade reflektioner om deras relevans och trovärdighet utifrån syftet.</p>
<p>Förmåga att uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.</p>	<p>Eleven kan, med viss säkerhet och på ett strukturerat sätt, uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.</p>	<p>Eleven kan, med viss säkerhet och på ett strukturerat sätt, uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer samt formulera sig självständigt i förhållande till källorna.</p>	<p>Eleven kan, med säkerhet och på ett strukturerat sätt, uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer samt formulera sig självständigt i förhållande till källorna.</p>